

MURAD

Bývam v suteréne, ktorý je tak hlboko, že zavše si ho zamieňam s hrobom. Je tam chladno, čo mi v lete vyhovuje a v zime ma to hnevá, najmä preto, lebo v tomto ročnom období je v Tangeri veľmi vlhko. Nad suterénom máme dom postavený v období, keď u nás všetko fungovalo dobre a moja žena aj ja sme mali dôveru v budúcnosť. Boli sme hlúpi, no nevedeli sme to. Boli sme dokonca šťastní a nevededovali sme si, ako nám šťastie praje.

Poschodia nad suterénom sú zatvorené, lepšie povedané, vstup je tam zakázaný. Prijímacie aj ostatné izby sú zariadené, záclony zatiahnuté, koberce natiahnuté a prichytené o dlážku. Z času na čas si tam prídu mačky vykonať potrebu. Zistíme to podľa zápachu. Hostí nikdy neprijímame, na poschodia sme nikdy nikoho nepozvali. Je to tak a ja túto tému nechcem so svojou ženou preberať. Naučil som sa, že o niektorých absurdných rozhodnutiach nehodno diskutovať. Žijeme teda, ak to možno nazvať životom, na ploche štyridsiatich deviatich metrov štvorcových. Bez jediného okna. Svetlo preniká cez dvere alebo cez vikier v kuchyni. Ubytovali sme sa tam niekoľko mesiacov pred tou tragédiou.

Za trest. Odvtedy sa pochovávame v tom suteréne, ktorý často nazývam „pivnica“.

Môj matrac nie je príliš hrubý. Už som sa s ním uspokojil; dokonca som si naň zvykol. Som nízkej postavy a dosť štíhly. Matrac mojej ženy sa zdá pohodlnejší. Každý matrac je v inom kúte. Delí nás od seba päť metrov. Niekedy sa medzi nami vytvorí vzdialenosť tisícok metrov.

Kuchyňa a kúpeľňa sú na opačnej strane. Zvyšný priestor nazývame „televízny salón“, lebo tam trónia dva televízory. Každý z nás má svoj, keďže nemáme rovnaký vkus. So slúchadlami na ušiach pozeráme rozdielne programy. Moja žena zbožňuje turecké a brazílske seriály dabované do nárečovej arabčiny. Ja pozerám klasické filmy a niektoré relácie s politickými debatami. Moja žena občas zaspí a slúchadlá jej spadnú. Vtedy vstanem a vypnem jej televízor. Na druhý deň mi vyhadzuje na oči, že som ju pripravil o koniec epizódy.

Odkedy som v dôchodku, usilujem sa nezomrieť. A kladím si otázku, prečo tak vzdorujem. Chvilke radosti zažívam veľmi zriedkavo. Moje spomienky sú unavené a zo všetkých síl sa snažím už ich nevyvolávať, neutiekať sa do nich. Učím sa mať sa pred nimi na pozore.

Existujem tak, ako vládzem. Nič extra. Pokúsil som sa tú ranu zaceliť, nie odstrániť, alebo aspoň ju odo mňa, od nás vzdialiť.

Stáva sa mi, že v tom suteréne sa uprene zahľadím na istý bod. Zrak sa mi zastiera. Všetko sa mi pred očami rozmazáva. Všetko, čo ma obklopuje, ma ťaží a skľučuje. To miesto je

až príliš veľké na to, aby slúžilo ako hrob. Minule som videl, ako sa scvrklo telo môjho kamaráta z detstva, keď ho dávali do hrobu. Vážil určite menej než štyridsať kíľ. Uložili ho na pravý bok, ako keby spal. Snehobiely rubáš bol zašpinený od hnedej hlíny. Drobné niečo prikryté belosťou a hlinou. V ten večer som zaspával veľmi ťažko.

Sme pochovaní pod týmto domom, ktorý však pri pohľade zvonku pôsobí ako krásne vydarené dielo. Ten dom nás drví. Ten dom nás zosmiešňuje. Ten dom nás pomaly zabíja. Bol scénou nášho krátkého šťastia a nášho trvalého nešťastia. Moja žena o ňom rozpráva ako o nejakej zlomyseľnej starej dáme, ktorá sa na nás hnevá. Hovorí: „Tento barak sa nám nakoniec dostane až na kožu; zrúti sa na nás; býva v ňom diabol...“

Jedného dňa sme našli v našej malej záhrade tehly. Moja žena vykrikla: „Dom sa s nami rozpráva, posielala nám správy. Čo ešte od nás chce?“

Horko-ťažko som ju upokojil: „Nie, to susedia robia nejaké murárske práce a zrejme k nám spadlo niekoľko tehál.“

S príchodom noci dom začne oddychovať. Múry sa už nechvejú. Plafón sa už nehýbe. Dom nás však má v moci, ako keď sa vás zmocní nejaký duch. Moja žena zavesila do všetkých izieb rozličné amulety prinášajúce šťastie. Do kútovej nalieva čerstvé kravské mlieko a zapaľuje vonné tyčinky privezené z juhu krajiny. To všetko robí preto, aby zapudila zlý osud a nešťastie.

Mali sme z toho domu odísť, ponúknuť ho na predaj a nastahovať sa do praktickejšieho bytu v centre mesta. Lenže

niečo ma od toho odradilo, najmä moja žena. Pri pomyslení na sťahovanie ma ovládne únava. Jeden z mojich bratrancov dokonca zomrel na druhý deň po namáhavom a vyčerpávajúcom sťahovaní. Viem, predmety a obchodné záležitosti sú zloprajné.

Každé ráno sa snažím ísť von. V kaviarni *Ibéria* sa stretávam so svojimi bývalými kolegami z kancelárie. Nie sú to moji priatelia; sú to, povedzme, moji známi. Spája nás určité tajomstvo, nedôstojné názory. Dáme si vždy kapučíno v pohároch, zhovárame sa o tom, čo je nového v krajine, a pozorujeme ľudí prechádzajúcich okolo. Hovoríme si, že Maroko sa zmenilo a že už nestíhame sledovať všetko nové, čo sa deje. Napríklad počet dievčat a žien zahalených závoji neprestáva narastať. „Človek by si myslel, že to je móda,“ povedal raz ten, ktorého sme prezývali Rubio, „lebo všetky ženy sa zahaľujú, od matiek až po šetky!“

Narodil som sa niekoľko rokov po vyhlásení nezávislosti mojej krajiny. Otec mi rozprával, aké honosné bolo obdobie, keď bol Tanger medzinárodným mestom. Otec pracoval v hoteli *El Minzah*. V mýtickom paláci preslávenom vďaka svojej klientele, ktorá prichádzala zo všetkých kútov sveta. Na stenách v bare boli vystavené fotografie filmových a šansonových hviezd, niektoré z nich venované môjmu otcovi. Rock Hudson, Elizabeth Taylorová, Victor Mature, Louis Jourdan, Léo Ferré, Charles Aznavour, Gilbert Bécaud atď.

Myslím, že môj otec bol vedúci osobného oddelenia alebo námestník riaditeľa, v každom prípade zastával dôležitú

funkciu. Často nám nosil dary, ktoré mu venovali klienti. Pamätám sa, že som dostal krásne čierne pero, atramentové pero s kalamárom. Moja sestra raz zdedila veľmi peknú šatku. Stávalo sa, že nám dával aj vreckové v zahraničnej mene, v dolároch, talianskych lírach, anglických librách. Veľmi ma bavilo, keď som ich chodil zameniť za pesety na *rue Siaghine*. Nevedel som, že peniaze sa zamieňajú.

El Minzah bol dušou mesta. Pri vchode stáli ako sochy dvaja černosi oblečení v tradičných červených odevoch. Raz som sa otca spýtal, prečo sú tí muži čierni. „Sú to potomkovia bývalých otrokov; riaditeľ hotela je Angličan, ktorý pracoval v Indii, a práve on nám vnucuje ten folklór.“

Do hotela sme nemali právo vojsť. Keď ma mama poslala s nejakým odkazom za otcom, vždy som požiadal recepčnú, aby ho zavolala. Otec vyšiel von a prikázal mi, aby som mu rýchlo povedal, prečo som prišiel.

V nedeľu som sa rád prechádzal so svojim bratrancom Rašidom po Španielskej avenue popri mori. Večer sme chodili po bulvári. Chodiť po bulvári znamenalo premávať sa po korze na bulvári Pasteur. Kráčali sme s určitou nonšalanciou charakteristickou pre obyvateľov Tangeru po celej tej dlhej ulici, kde sa elegantne oblečené mladé dievčatá predvádzali na verejnosti. V tých časoch sa ešte nepoužívalo sloveso „zbalit“, ale cieľom premávania sa po korze bolo vzbudiť pozornosť dievčat, ktoré tam prichádzali z rovnakých dôvodov ako my.

Na bulvári Pasteur bola agentúra Air France, anglické obchody značky Kent, parfumeria Madini, kníhkupectvo

Obelisky, kaviareň *Claridge* a veľa obchodíkov, ktoré vlastnili Indovia a predávali tam fotoaparáty a tranzistorové rádiá.

Zakaždým som sa tam zastavil a spýtal sa, koľko stojí malý tranzistor Philips. Keď som dostal vysvedčenie, podarilo sa mi presvedčiť otca, aby mi ho kúpil. Toto malé rádio neskôr zohralo v mojom kultúrnom vzdelávaní veľmi dôležitú úlohu. Spával som s uchom prilepeným na jeho červené puzdro. Počúval som divadelné hry z Comédie-Française, ktoré vysielalo Radio France. Ako blázon som priam hltal vedomostnú hru *Quitte ou double*, ktorú uvádzal Marcel Fort, najmä keď sa otázky týkali filmu. Raz večer som vyhral stotisíc starých frankov. Nehral som naostro, ale na otázky som odpovedal ešte pred súťažiacim.

Ach, ten malý technický zázrak! Ja, ktorý som prežil detstvo bez hudby, vďaka tomuto tranzistoru som vedel naspať piesne Georgea Brassensa, Jeana Ferrata, Léa Ferrého, Barbary a Juliette Gréco. Pokiaľ ide o ich repertoár, bol som neporaziteľný. Všetci spievali Aragona, Villona, Baudelaira, a práve oni vo mne vzbudili lásku k francúzskemu jazyku.

Ešte aj dnes sa pamätám na to obdobie, keď sme nemali televíziu. Vo francúzskej knižnici na *rue de Fès* som si požičiaval knihy. Cez deň som čítal, večer som počúval rádio. Popoludní som mal každodenné filmové predstavenie. So sestrou sme sa ponáhľali do Alcazaru alebo do Capitolu pozrieť si film, akýkoľvek film. V tých dvoch sálach premietali denne jeden film. Otca som presvedčil, že kino je užitočné pre môj všeobecný kultúrny rozhľad.

Tento Tanger už neexistuje. Je to normálne. Kinosály zavreli. Z jednej sa stala kaviareň, druhá je v ruinách. Mladé dievčatá ešte vždy „robia“ bulvár, ale už zväčša zahalené. A tranzistor už nepočúva nikto.

Po maturite som odišiel do Rabatu, kde som študoval právo a ekonómiu. Zvyšok života už bol menej oslňujúci, aj keď na začiatku manželstva som bol šťastný.

MED BLEN

TAHAR BEN JELLOUN

Prvé slovenské vydanie
Vydalo vydavateľstvo Lindeni v spoločnosti
Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava v roku 2022.
Číslo publikácie
Zodpovedná redaktorka Agáta Laczková
Technická redaktorka Sandra Friedrichová

Z francúzskeho originálu *Le miel et l'amertume*,
ktorý prvýkrát vydalo vydavateľstvo
Éditions Gallimard v roku 2021, preložil Igor Navrátil
Jazyková korektorka Marta Činovská
Grafický návrh obálky a sadzba Tomáš Cikán
Tlač

Cena uvedená výrobcom predstavuje
nezáväznú odporúčanú spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
Eshop@albatrosmedia.sk
tel.: 02/4445 2046